

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Andra kammaren.

Nr 46.

Lördagen den 30 maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets

utlåtande, nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1931/1932 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner; och

memorial, nr 173, angående anvisande av ytterligare anslag från automobilskattemedel;

bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av väckta motioner om höjning av tullsatserna för smör och ost;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial, nr 4, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl.; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 54, i anledning av väckt motion om gratifikation åt avlidne vaktmästaren G. Öbergs minderåriga barn.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden, memorial och betänkande hemställt.

§ 2.

Herr talmannen gav på begäran ordet till hans excellens herr statsministern **Ekman**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr Osberg till mig framställt följande frågor:

Kan det förväntas att förslag till revision av nu gällande tulltaxa kommer att föreläggas nästa års riksdag?

Kan vidare nästa års riksdag emotse förslag till rättvisare fördelning av skattebördorna?

Vad *tulltaxefrågan* beträffar torde få erinras om den av 1927 års riksdag i ämnet avlätna skrivelsen, vari riksdagen begärde utredning av det gällande tullsystemets verkningar samt angående de ändringar i tullagstiftningen, vilka ur vissa av riksdagen angivna synpunkter kunde finnas påkallade. Skrivelsen föranledde som bekant tillsättandet av en kommitté — 1928 års tullkommitté — för verkställande av den begärda utredningen.

Enligt direktiven för nämnda kommittéutredning skulle frågan om det rätta förhållandet mellan jordbruks- och industritullskyddet särskilt beaktas. Vidare borde enligt riksdagens uttalande tagas under omprövning, huruvida det nuvarande tullsystemets inre byggnad vore sådan, att näringslivets intressen och folkhushållningen i allmänhet därigenom bäst befrämjades. Såsom vårt tullsystem nu vore uppbyggt, belastades varje tullskyddad näring av andra nä-

*Svar å
interpellation.*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ringars tullskydd. Huruvida en viss näring åtnjöte ett tullskydd, som överstege utgifterna för denna av andra näringars tullskydd föranledda direkta och indirekta belastning, vore i enstaka fall vanskligt att avgöra. En utredning av den nuvarande tullagstiftningens verkningar syntes enligt riksdagens förmenande böra gå ut på en undersökning av de olika näringarnas nettotullskydd.

Vid fullgörandet av detta vittsyftande uppdrag har det tydligen varit nödvändigt för kommittén att söka bilda sig möjlighet till en allmän överblick över landets näringsliv genom ingående utredningar av samtliga tullskyddade näringars produktionsförhållanden. Det är givet att ett sådant arbete måste vara tidsödande och något annat har icke heller varit förutsatt vid kommitténs tillsättning. Enligt vad jag inhämtat från tullkommittén återstår för densamma ännu — förutom vissa kompletterande undersökningar — att taga ställning till frågan om de olika tullsatsernas höjd samt utformningen av kommitténs betänkande och förslag i ämnet.

I redogörelsen till årets riksdagsberättelse rörande kommitténs verksamhet under år 1930 hade kommittén beräknat — så långt detta då lät sig göra — att bliva färdig med sitt arbete före utgången av år 1931. Detta lärer, enligt vad kommittén numera uppgivit, icke bliva möjligt. Kommittén har emellertid redan från början av sitt arbete varit inriktad på att i möjligaste mån påskynda detsamma — utan att dock eftersätta den grundlighet, som ifrågavarande utredningsuppdrag oavvisligen påkallar — och har i sådant syfte vid åtskilliga tillfällen begärt och erhållit nödiga förstärkningar av sekretariatets arbetskrafter. Beträffande tidpunkten för slutförandet av kommitténs uppdrag är det med hänsyn till dettas omfattande och synnerligen komplicerade natur fortfarande svårt att fixera en definitiv sådan, men kommittén har efter gjorda överväganden funnit sig böra beräkna nämnda tidpunkt till utgången av första halvåret 1932.

I anslutning till vad jag sålunda anfört, ber jag till svar å den av interpellanten först framställda frågan få uttala, att något förslag till revision av nu gällande tulltaxa icke torde komma att föreläggas nästa års riksdag.

Vad angår den andra i interpellationen framställda frågan om förslag till *rättdisare fördelning av skattebördorna* får jag anföra följande.

Redan den skrivelse av 1928 års riksdag, vari riksdagen kungjorde sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag, syftade till en utredning om, bland annat, den lämpliga avvägningen av jordbrukets skattebörda. I denna skrivelse sammankopplades emellertid kravet på ytterligare utredning av detta spörsmål, skatteregleringsspörsmålet, med en hemställan om utredning av den vittutseende frågan om den lämpliga fördelningen mellan stat och kommun av olika uppgifter eller skatteutjämningsfrågan i vidsträckt mening. Efter anmälan av dåvarande chefen för finansdepartementet igångsattes i oktober 1929 utredning rörande skatteutjämningsspörsmålet, vilket enligt departementschefens mening kunde betraktas såsom den primära av de båda frågorna. Denna utredning har nu fortskridit så långt, att inom den närmaste tiden torde vara slutfört arbetet med bearbetning och sammanställning av statistiskt material, som införskaffats för en allsidig belysning av skatteutjämningsproblemet. Samtidigt hava utförts andra förberedande arbeten och infordrats uppgifter, avsedda att klarlägga särskilt frågorna om större kommunala förvaltningsenheter och om nuvarande fördelning mellan stat och kommun av utgifterna för skilda förvaltningsbestyr. På grund dels av frågornas komplicerade natur och dels därav att resultatet av andra pågående kommittéutredningar måste avvaktas, innan beredningen kan fullgöra sitt uppdrag, torde förslag från beredningen ej kunna väntas så tidigt, att därå grundad proposition kan föreläggas nästa års riksdag.

I skrivelse till Kungl. Maj:t framhöll emellertid 1930 års riksdag önskvärd-

heten av att utredningsarbetet beträffande skattereglerings- och skatteutjämningsspörsmålen utfördes med den skyndsamhet, som med hänsyn till uppgifternas natur och omfattning vore möjlig. Det betänkande av bevillningsutskottet, som låg till grund för riksdagsskrivelsen och som av riksdagen i dess skrivelse åberopades, innehöll tillika ett uttalande, att utredningsarbetet beträffande de olika spörsmålen i möjligaste mån borde bedrivas parallellt. Utskottet uttalade jämväl, att det ansåg behovet av en jämnare fördelning av kommunernas skattebördas så trängande, att man borde inrikta sig på att så snart som möjligt företaga sådana reformer, som kunde befinnas ligga i utvecklingens riktning, även innan det slutliga ställningstagandet kunde äga rum. Rörande ifrågasatt sänkning av repartitionstalet för jordbruksvärde vid den kommunala beskattningen ansåg utskottet, att en särskild undersökning borde äga rum i samband med den utredning, som ifrågasatts av 1928 års riksdag.

Det var regeringen angeläget att så fort som möjligt till behandling upptaga ej mindre 1928 års berörda riksdagsskrivelse i vad den avsåg skatteregleringsspörsmålet än även 1930 års riksdags hemställan. Enligt Kungl. Maj:ts den 30 juli 1930 meddelade bemyndigande förordnades samma dag en särskild beredning, benämnd 1930 års kommunalskatteberedning, att omhändertaga utredningsarbetet rörande skatteregleringsspörsmålet. Chefen för finansdepartementet framförde i statsrådet vissa synpunkter rörande jordbrukets beskattning, såsom nödvändigheten att taga hänsyn till jordbrukets ekonomiska bärkraft vid olika grad av skuldbelastning m. m. och underströk vikten av utredningsarbetets skyndsamma utförande. Beredningen erhöll vidsträckta direktiv. Det är dock icke möjligt att denna utredning, som jämväl intimt sammanhänger med skatteutjämningsfrågan, skall i hela dess vidd kunna föreligga färdig förrän efter avsevärd tid.

Emellertid hemställde kommunalskatteberedningen i en den 30 november 1930 dagtecknad skrivelse hos chefen för finansdepartementet, att denne måtte utverka Kungl. Maj:ts bemyndigande att på grundval av 1930 års taxeringar verkställa en särskild utredning rörande förskjutningen av den kommunala skattebördan mellan olika slag av beskattningsföremål vid en sänkning av repartitionstalet för jordbruksfastighet från 0.06 till 0.05, alternativt även för skogsvärde från 0.04 till 0.03. Uppdrag att verkställa en dylik utredning — vilken förutsatte genomgång av självdeklarationer från ett antal kommuner — meddelades den 7 november 1930 åt tre med kommunalskatteberedningens arbete sysselsatta personer i tjänstemannaställning.

Enligt vad jag inhämtat igångsattes sistberörda utredning omedelbart, och har den därefter bedrivits med all möjlig skyndsamhet. En mera ingående undersökning på grundval av deklARATIONERNA har verkställts beträffande 110 kommuner, de flesta jordbrukskommuner med högt skattetryck, medan en mera summarisk undersökning skett beträffande övriga landskommuner i riket. I begränsad omfattning utredes mera i detalj, vad de ifrågasatta alternativen kunna betyda för olika kategorier skattskyldiga. Utredningen avser även att lämna material för ett bedömande av, vilken inverkan å gällande grunder för understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligt skattetyngda kommuner, som en sänkning av repartitionstalen kan komma att få. I sistnämnda avseende har utredningen ej kunnat slutföras, enär Kungl. Maj:ts beslut i anledning av de ansökningar om skatteutjämningsbidrag, som sistlidne höst avgivits av olika kommuner till erhållande av lindring i 1930 års på samma års taxering grundade kommunalskatt, först måste avvaktas. Då dessa beslut komma att i dagarna meddelas, lär det kunna förväntas, att utredningen rörande repartitionstalen skall kunna avslutas under instundande sommar eller höst.

För närvarande kan ej förutses, huruvida särskilda förslag från kommunalskatteberedningen äro att förvänta i anledning av förenämnda specialundersök-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ning. Än mindre har regeringen varit i tillfälle att taga ståndpunkt till spörsmålet. Däremot kan jag såsom svar å interpellantens fråga uttala, *dels* att det kan förväntas, att under innevarande års lopp ett värdefullt material till bedömmande av frågan om verkningarna av en eventuell sänkning av repartitionstalet för jordbruksfastighet skall föreligga, *dels ock* att regeringen har för avsikt att, när resultaten av specialundersökningen inkommit till finansdepartementet, upptaga till prövning frågan, huruvida förslag om sänkning av repartitionstalet för jordbruksfastighet kan och bör föreläggas 1932 års riksdag.

Tillika torde jag få framhålla, att år 1933 allmän fastighetstaxering skall äga rum med början hösten 1932, och att, därest för hård beskattning av jordbruket förekommit såsom en följd av alltför höga taxeringsvärden, ändring därutinnan då bör kunna vinnas. I den mån särskilda beslut av riksdagen komma att erfordras för nämnda fastighetstaxering — vilket i varje fall kan väntas bliva förhållandet beträffande grunderna för värdering av skogsmark och växande skog — måste förslag framläggas för 1932 års riksdag.

Vidare yttrade herr **Osberg**: Herr talman! Jag vill till hans excellens herr statsministern uttala ett tack för det givna löftet och för att svaret kom så snart efter interpellationens väckande. Jag kan i stort sett vara nöjd med det svar jag fått. Jag hade visserligen tänkt mig, att man skulle få fram detta spörsmål i ett något hastigare tempo, men man måste också begrunda att det gäller här rätt vidlyftiga saker att utreda. Vad jag icke kunnat förlika mig med är den långa tidsutdräkt, som den s. k. tull- och traktatkommittén gjorde sig skyldig till. Man fick höra här i riksdagen upprepas ända till leda var gång det var fråga om en rättelse i tulltaxan, att detta måste ske i ett sammanhang, sedan denna kommitté utfört sitt arbete.

Det viktigaste problemet när det gäller att upphjälpa läget inom jordbruksnäringsen är enligt min mening, hur en rättvis skattefördelning och ett rättvisare förhållande mellan tullarna på jordbruksprodukter och på andra produkter skall kunna komma till stånd. Herr statsministern har ju nu ställt i utsikt, att tullutredningen kan förväntas färdig under det senare halvåret 1932, och jag hoppas då, att man snart därefter skall få fram saken till prövning i riksdagen. Det är ju helt naturligt, att om det gäller en industriprodukt, som jordbruket behöver och som alltså är en verklig nytthets- eller nödvändighetsvara, man bör se till, om icke ett tullskydd kan vara överflödigt, särskilt när veberbörande industri har att tävla på utlandsmarknaden med sina produkter. Hur man än reglerar tullarna, tror jag för övrigt icke, att de få det värde som man tänkt sig. I varje fall måste man kräva, att en rättvis avvägning mellan jordbruket och industrien kommer till stånd i detta avseende — det kravet kan man icke göra någon eftergift på. Enligt min mening är emellertid skatteutjämningen det allra nödvändigaste. Jag tror att ingen, som har någon rättskänsla, kan säga sig att det är bra som det är för närvarande i det fallet. I landets största kommun t. ex. uppgå skattebeloppen endast till vad landskommunerna i vanliga fall få betala blott i landstings- och vägskatt; därutöver har man ju i dessa kommuner i regel tio à tolv kronor för varje skatte-krona. Det nämndes i kammaren häromdagen, att om i ett vägdistrikt utdebiteras 20 öre per fyrk, motsvarar detta i realiteten 4 kronor per skatte-krona, och då kommer man upp till 14 à 15 kronor per skatte-krona, under det att Stockholm slipper undan i ett och allt med cirka 5 kronor. Det är då icke underligt, att man i Stockholm icke hinner bygga hus i så hastigt tempo, att man kan taga emot invandringen från landsbygden. Detta är icke en hälsosam utveckling vare sig för denna kommun eller för landet i övrigt.

Det är ju gott och väl, att man kan få repartitionstalen sänkta vid beskattningen, men vad som är ännu nödvändigare är, att taxeringsvärdena bli satta

till belopp som motsvara vad jordbruksfastigheterna betinga när de försäljas. Man har till grund för fastighetstaxeringarna lagt vissa försäljningar under den senaste femårsperioden, men dessa ha i stort sett varit missvisande. Jag skall åskådliggöra detta genom att beröra förhållandena sådana de gestalta sig i den provins jag bor. I Bohuslän har under gångna tider en stor del av befolkningen ägnat sig åt sjömansyrket och emigrerat till Amerika, men många ha, sedan de förvärvat ett litet kapital, återvänt till sitt hemland för att där skaffa sig ett litet hem. De ha då ofta fått gå där en lång tid och avvakta möjlighet härtill, och vanligen har man fått betala ett överpris för att få bli bosatt på den ort där man är uppfödd och som man vant sig att tycka om. Detta har gjort, att hela denna metod att lägga försäljningspriset till grund ofta är vilseledande. Jag hoppas verkligen, att man så småningom kan komma till bättre förhållanden. Det är ju ytterst kriget, som föranlett hela denna ojämnhet och alla dessa tråkigheter, och naturligtvis måste vi göra allt vad som göras kan för att komma ifrån detta läge.

Min uppfattning är nu den, att vi måste i ännu högre grad än som hittills skett söka tillämpa skatteutjämningsmetoden. Det kan icke vara lämpligt, att de flesta kommunerna i landet ha en skattebelastning sådan som den jag nämnt, under det att den bärkraftigaste kommunen har en mycket låg skatt. Att man där har en mycket liten skattebörd, beror naturligtvis på att kommunen disponerar omkring halva landets tillgångar. Man bör se till, att de produktiva bygderna icke duka under; detta är också förutsättningen för att ett samhälle, som fått en så gynnsam ställning som ifrågavarande kommun, skall kunna fortleva och utveckla sig.

Med kännedom om den nu sittande regeringens strävan att komma fram till en rimligare utjämning av skattebördorna, kan jag med stor tillförlitlighet se tiden an. Av svaret framgår ju också, att regeringen bemödar sig om att påskynda denna angelägenhet så mycket som möjligt. Jag skulle vilja uttala det önskemålet, att man, innan dessa spörsmål hinna komma till behandling, i görligaste mån strävar efter att få fram utjämningsmedel. Vi veta, att viljan härtill icke saknas — jag tänker på motionen av herr statsministern i fjol och på propositionen i år om utjämning beträffande skolväsendet. Detta är en sak, som uppskattas oerhört mycket i de skattetyngda kommunerna, och jag hoppas att regeringen vill fortsätta på denna väg. Jag är säker om att man i så fall skall ha landets invånare bakom sig i det avseendet. Det kan icke vara rätt, att man ömmar allt för mycket för att i nödfall anlita skattevägen, om det gäller att bistå många hårt skattetyngda kommuner.

Jag har erfarenhet i detta avseende från förhållanden som ligga mig mycket nära, nämligen i Bohuslän. Folk strömmar till stenindustrien så länge den går bra, men plötsligt försämras densamma, och då får kommunen taga hand om flera hundra personer, som blivit arbetslösa. Ungt folk nu för tiden har ju icke så stora anlag för att spara, utan när arbetet är slut, äro också pengarna slut, och nöden står för dörren. Jag har kännedom om, att flera kommuner i Bohuslän fått anslå det ena tusentalet kronor efter det andra för att lindra den värsta nöden, och det är klart, att sådana kommuner bli hårt belastade; folk som arbetat och sparat få lägga ut mycket pengar för att bisträcka nödlidande arbetslösa. På samma sätt är det på många ställen i Norrland. Under koncentrationen av trävaruindustrien blir det en massa människor att taga hand om och försörja. Industrien skyller på nödvändigheten av rationalisering, mekanisering o. s. v., och det är gott och väl, men det är på sin plats att man ser till, att de kommuner, som bli berövade sina skatteobjekt, även få vederläggning härför. Man kan icke stå där med korslagda armar, när man ser, att den ena kommunen efter den andra blir blottställd och får en massa arbetslösa att försörja. Det är därför av vikt att sörja för att läget icke blir alltför

Svar å
interpellation.
(Forts.)

svårt för dessa kommuner. Jag har också all anledning att tro, att regeringen gör vad den kan för att hjälpa de kommuner, som i särskilt hög grad äro i bryderi, och sedan gäller det överhuvud att verka för att man kan få en rättvisare skatteutjämning till stånd. Varje kommun är ju icke en enhet för sig och självbestämmande i finansiellt hänseende, utan det är ju lagstiftningen, som ålägger kommunerna t. ex. moderna skolor, moderna försörjningshem, väl byggda och underhållna vägar och allt sådant. Man kan icke rå för sådana utgifter; gör man dem icke, går det galet. Då det alltså är staten och riksdagen, som tvingar kommunerna att inlåta sig på sådana saker, anser jag det vara vår skyldighet att se till, att sådana förhållanden i skattehänseende komma till stånd, att kommunerna kunna reda sig.

§ 3.

Svar å
interpellation.

Ordet lämnades härfpå till chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Spångberg till mig framställt följande frågor:

1. Anser herr statsrådet, att det bör ingå i arbetslöshetskommissionens uppgifter att söka lägga under sig arbeten av sådan natur, som, alldeles oavsett arbetslösheten, måste utföras, och vilkas övertagande av arbetslöshetskommissionen sålunda realiter ej innebär någon minskning av arbetslösheten.

2. Om detta ej är förhållandet, är det i så fall att förvänta, att statsrådet vidtager några åtgärder i syfte att tillmötesgå kravet på att arbetslöshetskommissionen ej skall åtaga sig omläggningen av kungsvägen genom Jösse härad.

Till svar å dessa spørsmål tillåter jag mig framhålla följande.

Det förhåller sig ingalunda så, som interpellanten gör gällande, att arbetslöshetskommissionen skulle eftersträva att till statliga reservarbeten förvandla sådana arbeten, vilken även utan kommissionens medverkan kunna inom närliggande tid utföras på den öppna arbetsmarknaden. Arbetslöshetskommissionen har tvärtemot vad interpellanten förmodar ett starkt intresse av att så många arbetsföretag som möjligt förbehållas den fria marknaden, eftersom ju varje arbete, som på sådant sätt kommer till utförande, direkt minskar arbetslöshetens tryck och sålunda bidrager till att underlätta kommissionens egen uppgift.

Vad nu beträffar det vägarbete, som interpellanten omnämnt, nämligen en planerad omläggning av den s. k. kungsvägen inom Jösse härad i Värmlands län, upprättades förslag till vägomläggningen år 1923. Länsstyrelsen i Värmlands län meddelade den 31 mars 1925 utslag, till följd varav de väghållnings-skyldiga ålades verkställa arbetet, så snart statsanslag kunde påräknas. Vägomläggningen har icke medtagits i den flerårsplan, som år 1930 uppgjorts av vägstyrelsen i Jösse härad för åren 1931—1933, trots det att vägstyrelserna i allmänhet bruka i sina förslag inrycka långt flera företag, än som man räknar med skola komma till utförande med hänsyn till medelstillgången. Den numera fastställda flerårsplanen för Värmlands län upptager icke för Jösse härad någon som helst del av vägföretaget Haga—Högvalta, eller den del av vägen varom här närmast är fråga. Enligt vad som från sakkunnigt håll meddelats torde statsbidrag icke heller kunna påräknas för arbetet förrän någon tid efter utgången av år 1933 och detta på grund av följande omständigheter.

För åren 1931—1933 utgår i medeltal för Jösse härad ett automobilskatteanslag av 40,000 kr. per år. År 1934 förefinnas emellertid enligt planen tvenne påbörjade arbeten, som detta år kräva ytterligare 86,000 kr. för att kunna bringas till avslutning. Då man knappast torde kunna räkna med att dessa arbeten skola avbrytas allenast för att bereda möjlighet till påbörjande av nya företag, lära sålunda några anslag av denna art icke stå till förfogande vare

sig under år 1934 eller år 1935 för utförande av vägföretaget Haga—Högvalta, alldeles bortsett ifrån att det under dessa år kan tänkas uppkomma nya anspråk på vägförbättringsarbeten av minst samma betydelse för vägnätet som den senast nämnda vägen. Troligt är sålunda, att några ekonomiska förutsättningar för påbörjande av vägarbetet Haga—Högvalta icke komma att vara för handen förrän år 1936.

På grund av den innevarande vinterns särskilt påfrestande arbetslöshet har det för arbetslöshetskommissionen varit av betydelse att kunna i mellersta Sverige såsom statligt reservarbete igångsätta ett större arbetsföretag, och då vederbörande vägstyrelse hänvisat till vägen Haga—Högvalta såsom lämpligt, och detta arbete syns kommissionen även ur tekniska synpunkter passande såsom reservarbete, har kommissionen i princip beslutat att åtaga sig arbetets utförande. Något kontrakt härom har emellertid ännu icke blivit tecknat, enär vissa med arbetet sammanhängande förarbeten först måste avslutas. Kommissionen har i varje fall förklarat sig vara beredd att, därest verkställd prövning av samtliga handlingar i ärendet ej föranleda till några anmärkningar, påbörja arbetet ifråga, vid vilket efter hand några hundra arbetslösa beräknas kunna erhålla placering.

Av den redogörelse, som jag här lämnat för denna frågas utveckling, torde framgå, att jag icke anser mig hava anledning att ingripa mot arbetslöshetskommissionen för dess handläggning av detta ärende, eftersom jag icke kan finna annat än att kommissionen, då den preliminärt åtagit sig arbetet, följt samma grundsatsar som tillföre och alltså tillämpat principer, vilka lämnats utan erinran från statsmakternas sida.

Härpå yttrade herr **Spångberg**: Herr talman! Jag ber först att få tacka för det svar, som lämnats på min interpellation, och jag beklagar bara, att innehållet icke är av den beskaffenhet, att jag även kan tacka för detta.

Jag har väckt min interpellation i anledning av de åtgärder, som vidtagits i Jösse härad för att lägga arbetet med omläggningen av kungsvägen under arbetslöshetskommissionen; och det är närmast för att få en principiell grundval för denna detalj i arbetslöshetskommissionens arbete, som jag har framställt den första frågan: om statsrådet anser, att det arbetet bör ingå i arbetslöshetskommissionens uppgift, att söka lägga under sig arbeten av sådan natur, som alldeles oavsett arbetslösheten måste utföras, och vilket utförande som nödhjälpsarbete realiter icke innebär någon minskning av arbetslösheten.

I motiveringen till min interpellation har jag framhållit, att endast i det fall, där sådana arbeten, som eljest icke skulle bli utförda, måste igångsättas av arbetslöshetskommissionen, skulle arbetslöshetens offer komma att bringas någon hjälp. Om tillvägagångssättet ifrån arbetslöshetskommissionens sida bleve det motsatta: om man utnyttjar, såsom faktiskt sker, arbetslösheten i syfte att få billig arbetskraft till de arbeten, som, även om det skulle dröja några år innan de utfördes, dock skulle komma till utförande, minskar man ju icke därigenom arbetslösheten och de arbetslösas antal med en enda man. En sådan åtgärd kan från de arbetslösas sida, dessa som äro beroende av inkomsterna av sin arbetskraft, endast betraktas såsom ett utnyttjande av arbetslösheten i syfte att stjäla en del av den inkomst, som eljest skulle tillkomma den arbetslöse, då han för avtalsenlig lön i annat fall skulle komma att utföra ifrågavarande arbete.

När statsrådet här med stark betoning säger, att det ingalunda förhåller sig så, att arbetslöshetskommissionen skulle eftersträva att förvandla till statliga arbeten sådana arbeten, som även utan arbetslöshetskommissionens medverkan inom närliggande tid skulle komma till utförande, anser jag mig kunna säga, att antingen måste ett sådant uttalande bero på att statsrådet icke

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

själv tagit del av de utlåtanden, som finnas utgivna av statens egna institutioner, eller också måste det föreligga ett påstående, som, med medvetande om vad som sker på dessa områden, icke kan betraktas såsom någonting annat än medvetet oriktigt.

Man kanske närmast skulle, då man ser hur arbetslöshetskommissionen verkligen misslyckas med den uppgift, som herr statsrådet ju här anfört, att arbetslöshetskommissionen tagit såsom sin, nämligen att lindra arbetslöshetens tryck, kunna säga, att ett sådant uttalande närmast är ett utslag av någon galghumor. För min del måste jag säga, att om den tanken någonsin har förelagat, och möjligen har den vid kristidens början gjort det, nämligen att man på detta sätt skulle försöka lindra nödtillståndet för de arbetslösa och avhjälpa arbetslösheten i någon mån, så har arbetslöshetskommissionen därmed fullständigt misslyckats. Man kan icke beteckna arbetslöshetskommissionens arbete och verksamhet som någonting annat än ett medvetet syfte att uppsnappa arbeten, som eljest skulle komma till utförande, och några andra arbeten lär det väl icke ens vara klokt att utföra så vitt jag förstår, utan det är ett medvetet syfte, säger jag, ifrån arbetslöshetskommissionens sida att pressa ned lönerna för de arbetslösa och för arbetsklassen såsom sådan.

Ett faktum är ju, att arbetslöshetskommissionen med sina svältlöner slår under sig alla möjliga arbeten såsom järnvägar, landsvägar, dräneringsarbeten o. s. v., och det blir icke bättre, därför att man försöker att därmed spela någon sorts välgörenhet gentemot de arbetslösa. Så har man också gjort, när det här gäller vägföretaget i Jösse härad.

Herr socialministern anför här, att »under den innevarande vinterns särskilt påfrestande arbetslöshet har det för arbetslöshetskommissionen varit av betydelse att kunna i mellersta Sverige såsom statligt reservarbete igångsätta ett större arbetsföretag, och då vederbörande vägstyrelse hänvisat till vägen Haga—Högvalta såsom lämplig, och detta arbete synts kommissionen även ur tekniska synpunkter passande såsom reservarbete, har kommissionen i princip beslutat att åtaga sig arbetets utförande». Precis som om man därigenom ville komma fram med arbetsföretag, som man upptäckt helt nyligen skulle komma att utföras och som sålunda kunde hjälpa de arbetslösa, medan det faktiskt är ett utnyttjande av arbetslösheten för att från de arbetslösa genom för låga löner taga det belopp, som det allmänna givetvis gemensamt bör lägga ned i arbetskostnader för ett dylikt företag. Detta överföres nu till statligt reservarbete och den ekonomiska bördan får bäras, i den mån som arbetet underbetalas, av de arbetslösa själva; och dock var det ju de, som skulle hjälpas.

Även om det är fråga om sådana arbeten, som skulle komma till utförande längre fram, så vågar jag påstå, att det är ingen som helst hjälp, som därmed lämnas de arbetslösa. Det är ungefär som man skulle tänka sig, att någon lever på förskott mot en hög ränta; när man kommer fram till den tidpunkt, då man behöver pengar, så saknar man dem, och man har i stället fått betala så mycket mer under tiden som de ha förbrukats. Så är det också i det här fallet. När arbetet skulle komma till utförande för avtalsenliga löner finnes intet att få. Det har förut utförts för underbetalning. Det är ett ont, som i framtiden blir värre.

Jag tänker på situationen uppe i min hemkommun. Eda glasbruk skall läggas ned i dag. Genom rationalisering kastas omkring trehundra arbetare ut i arbetslöshet på en plats, där säkerligen icke finnes möjlighet att erhålla något arbete. Nu har jag sett i en Stockholmstidning, att kommunalordföranden i Eda lär ha uttalat sig för önskvärdheten av att kontrakt om vägarbetet utfärdades mellan vägstyrelsen och arbetslöshetskommissionen, varigenom glasbruksarbetarna i Eda kunde placeras vid dessa nödhjulsarbeten. Jag frågar, om därigenom skulle bringas någon lättnad vare sig åt dessa arbetare eller åt

kommunen inom Eda såsom sådan? Tobaksfabriken inom Eda socken vid Charlottenberg, 6 km. från den plats, där glasbruket ligger, är det ju också meningen att avveckla.

Jag skulle i det här sammanhanget allvarligt vilja rikta regeringens uppmärksamhet på detta förhållande, och jag hoppas, att det på något sätt skall göras möjligt att förhindra nedläggandet av ifrågavarande fabrik. Det kan väl icke gärna vara ett statsintresse att på detta sätt skapa arbetslöshet och nära nog lägga hela kommunen öde, såsom här skulle bli fallet.

Jag fortsätter emellertid tankegången och tänker mig, att det försök, vi gjort från Eda kommun att få ha tobaksfabriken i Charlottenberg kvar, skulle misslyckas. Ja, då blir följden att efter några år, när denna väg, som det här är fråga om, är färdig, så skulle både arbetarna vid Eda glasbruk, vilka under tiden skulle sysselsättas vid detta nödhjälpsarbete med underbetalda löner, och arbetarna vid tobaksfabriken i Charlottenberg, om denna fabrik kommer att nedläggas, komma att öka de arbetslösa antal däruppe. Samtidigt som denna skara av arbetare inom kommunen kastades ut i arbetslöshet komme även skatterna på grund av det minskade antalet skatteobjekt att springa i höjden, och jag undrar då, vilken nytta man egentligen hade uppnått med den åtgärd som här vidtagits. Skulle icke dessa åtgärder snarare skapa en ännu svårare situation i framtiden? Jag kan icke finna, att dessa åtgärder under några omständigheter skulle bliva till någon hjälp.

Vi kunna ju för övrigt fastslå, hurusom denna tendens, som jag här talat om, skulle komma att göra sig gällande inom Eda socken, slagit igenom i hela landet, och att dessa nödhjälpsarbeten, som här ha igångsatts, icke ha lett till något annat resultat än att arbeten, som eljest skolat komma till utförande i framtiden, fått utföras omedelbart för lägre löner än annars skulle varit fallet eller också så att säga tagits ut i förskott, så att arbeten, vilka eljest skulle kommit till utförande nu, utförts för något år sedan. Om det från myndigheternas sida verkligen funnits någon önskan att hjälpa de arbetslösa, så har man fullständigt misslyckats.

Nu tvivlar jag visserligen på, att det funnits någon sådan önskan. Jag tror, att det hela är ett led i en medveten strid mot arbetarna, där man utnyttjar det nödtillstånd, som de arbetslösa befinna sig i. Det är cynism alltså och ingenting annat. Arbetslöshetens offer ha under arbetslöshetskommissionens regim ständigt ökats. Siffrorna från den 1 april i år, de sista siffror, som äro tillgängliga, visa, att till arbetslöshetskommissionen anmälts 41,885 arbetslösökande. Av denna stora skara hjälpsökande ha vid arbetslöshetskommissionens arbeten intagits 6,544 och vid de statskommunala arbetena 1,502 eller sammanlagt 8,046 arbetare. Av de arbetslösa hjälpsökande, som vänt sig till kommissionen med begäran att få hjälp, har sålunda omkring 20 % erhållit arbete vid dessa av dem helt säkert avskydda arbetsföretag.

Går jag emellertid till fackföreningarna och deras rapporter, så finner jag, att arbetslöshetskommissionens uppgifter äro fullständigt missvisande i vad angår de arbetslösa antal. Jag finner här en ständig stegring av de arbetslösa antal under arbetslöshetskommissionens verksamhet. Den 1 april 1925 voro från landsorganisationens fackföreningar anmälda 12 % av medlemsantalet såsom arbetslösa. År 1927 voro 14.1 % anmälda såsom arbetslösa och år 1929 13.7 %. Den 1 april i år äro vi uppe i 19.1 % anmälda arbetslösa av landsorganisationens medlemmar. Omkring 100,000 av landsorganisationens medlemmar äro således arbetslösa enligt de rapporter, som återfinnas i Sociala Meddelanden. Härtill kommer ju det stora antal arbetare, som icke äro anslutna till landsorganisationen, vidare det rätt så stora antalet arbetslösa från organisationen S. A. C., vilka uppgå till åtskilliga tusental, och slutligen alla dessa arbetslösa pojkar och andra från bonde- och industrihemmen, vilka på grund

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

av sin ställning icke kommit in i fackföreningarna och sålunda icke räknas bland dess medlemmar. Om man tänker sig, att samma procent arbetslösa skulle gälla för dessa kategorier — och det finnes icke någon anledning att tro något annat — skulle vi säkert, lågt räknat, ha sammanlagt 150,000 arbetslösa här i landet. Om man då räknar med att någon hjälp har lämnats genom dessa arbeten, som arbetslöshetskommissionen har slagit under sig, och att dessa 8,046 arbetslösa, som jag förut talat om, på detta sätt erhållit någon sysselsättning, så finna vi, med utgångspunkt från de siffror, som fackföreningarna lämnat, att omkring 5 %, högt räknat, av de arbetslösa skulle erhållit sysselsättning genom arbetslöshetskommissionen.

På den första frågan, som jag här hade framställt, svarar herr socialministern ganska svävande, även om man av svaret kan utläsa, att socialministern menar att arbetslöshetskommissionen inte strävar efter att lägga under sig sådana arbeten, som eljest skulle komma till utförande. Jag sade nyss, att det synes mig, som om herr socialministern själv därvidlag icke skulle ha läst de utlåtanden, som avgivits från statens egna myndigheter angående just detta problem. Jag har här ett utlåtande från statens arbetslöshetskommission, som på uppdrag av Kungl. Maj:t verkställt utredning rörande vissa av landssekreteriatet framförda frågor, sammanhängande med verksamheten för arbetslöshetens bekämpande och avgivet i april 1930. Arbetslöshetskommissionen lämnar där en redogörelse över sådana arbeten, som ha utförts, varvid särskilt anges, huruvida arbetena eljest skulle ha kommit till utförande. Det tillattes år 1928 en kommission, som företog en del resor till olika arbetsplatser. De av fackföreningarna utsedda delegerade i denna kommission ha här anfört sina synpunkter på vissa arbeten inom olika delar av det område dit de hade förlagt sina resor. Jag citerar ordagrant följande ur detta utlåtande.

»*Linköping*. Huvudsakligen vatten- och avloppsledningar i helt eller delvis byggda områden hava utförts som statskommunala reservarbeten, vilkas ordinarie karaktär synes så uppenbar, att statsbidrag icke bort förekomma. *Nässjö*. Ett gatuarbete, som leder till ett blivande sjukhus, bör ej hava nödhjälpskaraktär.

Halmstad. En större avloppskulvert, som för närvarande bedrivs som statskommunalt reservarbete, synes oss uppenbarligen vara ett särskilt ur sanitär synpunkt nödvändigt och ofrånkomligt arbete.

Landskrona. Här hava nödvändiga reparationer av äldre dräneringsledningar utförts som reservarbeten.

Eslöv. Trenne arbeten skulle enligt uppgift antagligen hava kommit till utförande som ordinarie, därest statsbidrag till deras verkställande som reservarbeten icke medgivits.

Kristianstad. Samma anmärkning som beträffande Eslöv.

Örebro. De av staden som reservarbeten bedrivna vatten- och avloppsledningarna torde med hänsyn till den befintliga bebyggelsen böra betecknas som nödvändiga företag, vilkas färdigställande bort ske i vanlig ordning.

Stockholm. Som reservarbete har utförts en vägomläggning, vars iordningställande med hänsyn till trafikbehovet visade sig vara synnerligen brådskande.»

Allt detta är statskommunala arbeten, som uppenbarligen borde ha förbehållits den öppna marknaden såsom ordinarie arbeten och alltså borde ha betalats med avtalsenliga löner.

Statens arbetslöshetskommission har emellertid även förfrågat sig hos en del kommuner. Det har utsänts ett cirkulär till jag vill minnas 40 eller 44 olika kommuner och därvid, bland annat, framställts en så lydande fråga: »Har erfarenheten givit vid handen, att arbetsföretaget, om det ej blivit vid ifrågavarande tidpunkt utfört som reservarbete, skulle, på grund av dess behövlighet

för kommunen hava blivit verkställt som ett ordinarie arbete?» Jag skall citera några av de svar, som inkommit från de olika kommunerna, och som avse sådana arbeten, vilka skulle kommit till stånd även om de icke utförts såsom nödhjälpsarbete.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Gällivare socken. Gat- och planeringsarbeten vid Koskullskulle. Anläggning av folkpark.

Gävle. Vattenledning i Stenbergsgatan. Vatten- och avlopp i Stade och Iggan.

Göteborg. Vägarbete Stora Torp—Källtorp.

Hudiksvall. Vatten och avlopp.

Hälsingborg. Koppargatskulverten, kulvert i Ramlösa, avloppsledningar i Eskilsminne, förlängning av glaciemur i Vikingsstrand, schaktning vid korsningen av Hälsövägen och Pålsgöatan.

Katrineholm. Makadamisering av Nordanåsvägen.

Kristinehamn. Strandskoning i Lötälven.

Köping. Ombyggnad av tvärkajen, planering av Pingbo- och Bredablicksvägarna.

Motala socken. Terrassering av Duvedalsområdet.

Norrköping. Gator och ledningar för kvarteren Adelsgårdet och Tobakslandet.

Norrtälje. Avlopp från begravningsplatsen.

Smedjebacken. Vatten och avlopp i Västansjö och villastaden.

Stockholm. Jordavtäckning vid grustag.

Söderala socken. Vägförbättring vid Ljusne station, vägrätning i Norrljusne.

Töre. Virkesförädling för ålderdomshem.

Alla dessa kommuner ha alltså svarat, att dessa arbeten obetingat skulle kommit till utförande, även om de icke utförts såsom nödhjälpsarbeten. Härjämte finnes en hel del fall, där det svarats, att arbetena skulle komma till utförande om något år.

Då socialministern sålunda här påstår, att man från arbetslöshetskommissionen icke slagit under sig arbeten eller medverkat till eller strävar efter att under arbetslöshetskommissionen lägga arbeten, som eljest skulle utföras, så finner jag det svaret, minst sagt, en liten smula på sidan om det verkliga förhållandet, icke minst om man tar i betraktande, att dessa svar från kommunerna återfinnas i statens egna utredningar. Vägbbygget i Jösse härad är ett typiskt exempel på sådana arbeten, som eljest skulle kommit till utförande såsom ordinarie. Jag har påpekat detta i min interpellation, där jag omnämnt, när detta arbete första gången beslutades. Beslutet har sedan överklagats i olika instanser utan att föranleda ändring. Herr socialministern underströk ju också själv, åtminstone delvis, vad jag anfört i interpellationen. Han säger nämligen, att, vad nu beträffar den planerade omläggningen av den s. k. kungsvägen i Jösse härad i Värmlands län, upprättades förslag till denna vägomläggning år 1923, varefter länsstyrelsen i Värmlands län den 31 mars 1925 meddelade utslag i målet, enligt vilket utslag de väghållningsskyldiga ålades att verkställa arbetet, så snart statsanslag kunde påräknas. Herr socialministern har ju också kunnat vitsorda min andra uppgift, nämligen att Kungl. Maj:t år 1928 beslutat, att vägarbetet skall utföras. Det kan alltså icke vara tal om att icke detta är ett arbete, som skall komma till utförande i vanlig ordning. Då detta företag är beläget i min hembygd och jag haft tillfälle att flera gånger besöka platsen, vet jag mycket väl, att vägen är av sådan beskaffenhet, att den behöver omläggas. Den är krokig och backig och rätt livligt trafikerad, och därtill kommer att den förbinder Sverige och Norge med varandra. Här färdas svenskar med sin vänstertrafik och norrmän med sin högertrafik, och när

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bilar från Sverige och Norge mötas på denna väg med dess tvära krökar och besvärliga backar, saknas minsann inte olyckstillbud. Vägen är alltså av den art, att den behöver omläggas fortast möjligt, och beslut härom har ju också fattats redan för åtta år sedan. Det kan sålunda icke vara tal om, att detta arbete icke bör utföras, men nu har arbetslöshetskommissionen, såsom herr socialministern också nämnde i sitt svar, funnit lämpligt att med motivering och hänvisning till arbetslösheten i dessa delar av landet gå in för att slå under sig detta arbete. Det råder här ett planmässigt system, det är en bestämd metod, som man gått in för, där man från vägstyrelsens sida, utan att någon egentlig överenskommelse träffats med arbetslöshetskommissionen, i tysthet samarbetat med kommissionen, så att man vet, hur man skall lägga upp denna fråga på vägstämman. Man har på detta sätt fått fram en skylt av någon sorts välgörenhet, men det är icke välgörenhet, såsom herr socialministern söker göra gällande, utan det är ett utnyttjande av de arbetslösa och ingenting annat, och det kommer inom ramen av den tid då det eljest skulle utföras icke att avhjälpa arbetslösheten det ringaste. Om nu Eda glasbruk lägges ned och arbetarna där skulle transporteras ut på dessa nödhjulsarbeten med den underbetalning av arbetarna, som där äger rum, så komma de om några år att ånyo stå arbetslösa utan de arbetstillfällena, som de eljest, därest detta vägarbete icke kommit till utförande såsom nödhjulsarbete, skulle haft. Det är således ingen som helst hjälp, som man på detta sätt bringar arbetarna vid Eda glasbruk.

Nu framhåller herr socialministern, att det ur statsfinansiell synpunkt icke är möjligt att inom närmaste tiden få detta arbete utfört i vanlig ordning, emedan det icke skulle kunna beredas anslag till företaget. Ja, men varpå beror det? Blir det mera tillgång på pengar i statskassan, om man låter statens bidrag gå genom arbetslöshetskommissionen, detta ämbetsverk vid Norra Bantorget med de hundratals tjänstemän där, som skola dirigera det hela? Av statens kostnader för arbetet fastnar ju dock en del, som eljest kunde gått till de arbetslösa, däruppe i kommissionen, och blir det därigenom lättare att få medel i statskassan till arbetets utförande? Ty att medel skola anslås är väl ändå själva grundfrågan härvidlag; det sätt, varpå bidraget utgår, betyder väl mindre rent statsfinansiellt sett. Nu vet jag mycket väl, att det härtill svaras, att några andra medel till arbetet icke finnas. Men varför finnas då inga medel härtill? Det är ju ändå regering och riksdag, som i förväg vidtagit de åtgärder, som gjort, att vi kommit in i denna situation beträffande medelsanskaffningen. Vi ha från den kommunistiska gruppens sida i år väckt en motion om ett anslag på 100 miljoner kronor till de arbetslösa, fördelat på två år, och varav 50 miljoner kronor skulle anvisas för innevarande år. Dessa medel skulle utgå i form av bidrag till just sådana här arbeten. Här har det alltså anvisats en väg, som skulle givit möjlighet att utföra dessa arbeten såsom ordinarie arbeten, så att man icke behövt skjuta dem på framtiden. Då är frågan, är det någon större förtjänst för staten att låta dessa anslag gå igenom arbetslöshetskommissionen? Ja, det kan det ju vara såtillvida, som statsmakterna pressa ner lönerna och låta arbetarna utföra arbetet för en lägre lön, än vad de äro berättigade till, alltså stjäla från dem som utföra arbetet, den del, som ovillkorligen skulle tillkommit dem om avtalsenliga löner betalades. Men jag kan icke det allra minsta förstå, att det på något sätt skulle vara lättare att få in pengar i statskassan genom att anslaget i fråga utgår genom A. K. Jag påstår, att det är fullkomligt fel att göra gällande, att det skulle gå lättare att få in medel på detta sätt, och när detta göres sker det i syfte att vilseleda den stora allmänheten. Statsmakterna spela välgörenhet, under det de faktiskt plundra.

Fackföreningarna i Jösse härad ha emellertid kommit till den uppfattningen, att det icke går att fortsätta med nödhjulsarbete på detta sätt genom arbetslöshetskommissionen. Man har därför beträffande kungsvägen på konferenser beslutat att blockera arbetet, om det skulle komma till utförande som nödhjulsarbete, sålunda, tvärtemot att det skulle vara någon välgörenhet mot dessa människor att företaga dessa åtgärder betyder det i stället en stridsförklaring mot dem, som icke vilja utföra det ifrågavarande arbetet för underpris. Detta arbete är icke alls någon välgörenhet. Hur tänker socialministern för övrigt ställa sig om dessa människor strejka och säga att vi utföra icke detta arbete? Hur går det då med välgörenheten? Skall man då dittransportera strejkbrytare? Om man gör så, är det också välgörenhet mot dem, som från början fått detta arbete och som skulle hjälpas? Tänker socialministern skicka dit strejkbrytare eller, om det blir strejk, förhindra att strejkbrytare föras dit så att arbetet förbehålles dem, som ursprungligen skulle ha arbetet i fråga?

Det har i det närmaste rätt enighet inom Jösse härad beträffande blockaden av detta arbete. Jag ber här att ur ett referat taget icke ur en kommunistisk tidning utan ur en socialdemokratisk tidning, det har jag gjort med avsikt, få anföra vilka organisationer som fattade beslutet på den konferens, där blockadbeslutet slutligen efter flera konferenser och debatter i olika fackföreningar fastställdes, jag citerar: »följande organisationer voro representerade med sammanlagt 65 ombud, nämligen från Arvika: Arvika F. C. O. Järn och Metall, Arvika L. S. Transports avd., De arbetslösas förening, Textils avd. 93, Byggnadsträarbetareförbundets avd. 1 och Gjutarnas avd. 1. Från Jössefors Transports avd. 1, Svenska Pappersarbetareförbundet avd. 1. 39, De arbetslösas förening och Sågverksarbetareförbundet, avd. 1. 328. Vidare följande organisationer: De arbetslösas organisation Ottebol, Åmotsfors arbetslösa förening, Åmots F.C.O., Järn och Metalls avd. 1. 9, Åmotsfors, Åmotsfors L.S. Pappers avd. 1. 57, Åmotsfors, Charlottenbergs F.C.O., Eda sockens De arbetslösa förening och Träarbetareförbundets avd. 1. 190, Charlottenberg.» Denna konferens representerad av dessa olika fackliga organisationer var det, som beslutade blockaden av denna väg, och dessa organisationer räknade just inom sig de arbetslösa, som arbetslöshetskommissionen den gången tänkte transportera dit till det slavarbete, som nu planlägges i och med att A.K. skall åtaga sig byggandet av denna väg. Det heter vidare i referatet från Värmlands Folkblad: »Konferensen i Arvika den 25 januari 1931 för att behandla frågan om blockad mot kungsvägen Arvika—Charlottenberg i händelse att A.K. skall utföra arbetet ifråga, beslöt att göra följande uttalande: konferensen sammansatt av 65 ombud för 21 organisationer samt dessutom besökt av cirka 150 deltagare utöver de valda ombuden har efter att ingående behandlat frågan om blockad mot arbetslöshetskommissionens arbeten funnit, att det för arbetarna icke finnes någon möjlighet att effektivt bekämpa A.K:s nödhjulsolitik på annat sätt än att blockera vägarbetet Arvika—Charlottenberg i händelse att avtalsenliga löner ej tillämpas. Om A.K. får fortsätta sin verksamhet och underlägga sig alla arbeten, som i vanliga fall skulle ha utförts för avtalsenliga löner, komma så småningom alla arbeten att betalas efter A.K:s direktiv. Det är i dag en gemensam sak för hela arbetarklassen, för de arbetslösa och för de arbetare som ännu stå kvar i produktionen att gå till kamp mot A.K. och dess svältolitik.

Konferensen beslöt därför att förklara vägbygget Arvika—Charlottenberg i blockad tills avtalsenliga löner komma att utbetalas i arbetet.»

De arbetslösa ha sålunda i denna trakt, där detta arbete skulle komma till utförande kommit underfund med till vilket resultat denna taktik från statens sida kommer att leda för de arbetslösa och det är därför, som arbetet ifråga har förklarats i blockad. Arbetarna där uppe undanbe sig den slags välgörenhet,

Svar å
interpellation.
(Forts.)

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

som härvidlag kommer till synes och som i intet fall från arbetarnas sida kan betraktas såsom någon sorts välgörenhet. Jag vädjar till herrarna själva. Vad skulle ni säga, om ni bleve utkastade från en eventuell arbetsplats och vore utan medel och ni skulle utföra ett arbete såsom nödhjälpsarbete för en lägre betalning, än som stipulerats i öppna marknaden? Jag ber er att försöka sätta er in i den situationen, och om det funnes någon social känsla hos socialministern, skulle han säkert erkänna att arbetarna däruppe ha rätt. De anse sig också ha rätt och det är icke tu tal om att de icke ha det. Här ha de vägstyrelsen och statsmakterna emot sig och regeringen vill ingenting göra och det kan ju också vara ganska förklarligt, men det måste här slås fast att man börjar komma underfund med detta spel för att man skall kunna få ett slut på detta. Svaret från regeringen visar också, att man ingenting vill göra och att arbetarna från det hållet ingenting ha att vänta, lika litet från denna regering som från någon annan. Då jag talar om regeringen, talar jag om regeringarna i allmänhet här i landet. Jag skulle heller icke vänta mig mycket mera av någon annan regering. det kan jag ju erkänna och därför måste det föras en kamp mot dessa hänsynslösa metoder från myndigheternas sida, att utnyttja de arbetslösa, som man här tillämpar. Genom det negativa svar, som socialministern här avgivit, har man fått klart för sig, att man från myndigheternas sida planerar strid beträffande dessa arbeten och då ha arbetarna ingenting annat att göra än att taga upp den striden.

§ 4.

*Svar å
interpellation.*

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**, som nu erhöll ordet, anförde: Herr talman! Med tillstånd av riksdagens andra kammare har dess ledamot herr Helge Bäcklund till mig framställt följande spörsmål:

Kan det förväntas, att återköpsrätt föreskrives vid försäljningar av kronojord till jordbruksegnahem?

Därest förestående fråga skulle besvaras nekande, kan det då förväntas, att andra åtgärder vidtagas för att syftemålet med statens jordförsäljningar uppfylles?

Interpellanten har huvudsakligen uppehållet sig vid ett av honom relaterat försäljningsärende, nämligen försäljningen av torpet Nybygget under kronoegendomen 1 mantal Kvättack, kallad Backgården, i Näs socken av Skaraborgs län. För att kunna innan riksdagsarbetets avslutande besvara interpellationen har jag icke trott tiden medgiva, att särskild utredning genom ortsmyndigheter och andra nu verkställes rörande det ifrågavarandet fallet. I stället vill jag uppehålla mig vid förevarande spörsmål ur mera allmänna synpunkter.

Jag vill då först erinra om, att vid den utredning, som föregick framläggandet för 1929 års riksdag av förslag till nya grunder för försäljning av kronoegendomar, stor uppmärksamhet ägnades spörsmålet om åtgärder för tryggheten av det med upplåtelsen avsedda ändamålet. En utav kronojordssakkunniga 1927 till olika ortsmyndigheter och korporationer framställd rundfråga, huruvida från kronojord upplåtna egnahemslägenheter använts för annat ändamål än det vid upplåtelsen avsedda, besvarades jakande i 26 yttranden, medan 29 tillfrågade svarade, att de icke hade sig bekant några dylika fall. De, som besvarade frågan jakande, framhöll så gott som utan undantag, att de för dem kända fall, däri egnahemslägenhet använts för annat än det avsedda ändamålet, varit enstaka. Såsom allmänt omdöme om enquäten angåvo kronojordsakkunniga, att de lägenheter, som från kronojord upplåtits för egnahemsändamål, i regel använts för det avsedda ändamålet. Jag tror, att detta omdöme alltjämt

kan anses vara giltigt, och att det alltså blott i undantagsfall inträffar, att ändamålet med statens jordupplätelser icke uppfylles.

För att emellertid förebygga dylikt missbruk, öppnades genom beslut vid 1929 års riksdag möjligheter att vid kronans försäljningar av jordbrukslägenheter stadga förbehåll om återköpsrätt. Tidigare lagbestämmelser om återköpsrätt avsågo nämligen endast fastigheter, belägna inom stad eller stadsliknande samhälle. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till 1929 års riksdag skulle frågan, huruvida försäljning av kronoegendom skulle förbindas med återköpsrätt, prövas från fall till fall. Motionärer yrkade, att friköp av arrendejordbruk och försäljning av egnahemslägenheter skulle såsom allmän regel förknippas med förbehåll om återköpsrätt. Riksdagen intog emellertid den ståndpunkten, att återköpsrättsinstitutets tillämpning väl borde bliva i görligaste mån enhetlig men att det icke vore tillrådligt att införa generella stadganden om återköpsrätt av den omfattning, som motionärerna förordat. Riksdagen ansåg det icke vara påkallat att förbinda vare sig friköp av arrendejordbruk eller försäljning av egnahemslägenheter med en allmän regel om återköpsrätt. De fall, däri detta rättsinstitut företrädesvis borde finna användning, angavs av riksdagen vara: *dels* då en mera väsentlig jämkning av saluvärdet under det allmänna marknadsvärdet vidtagits, *dels ock* då egnahemslägenhet avyttrades obyggt. I övrigt ansåg riksdagen, att återköpsrättsinstitutet borde vinna tillämpning mera i undantagsfall, då detta påkallades av särskilda förhållanden.

Vad angår tillämpningen i praktiken av återköpsrättsinstitutet må nämnas, att Kungl. Maj:t under den jämförelsevis korta tid, som förflutit sedan riksdagen meddelade nyssnämnda direktiv, i en del fall funnit detta institut böra användas. Jag vill erinra därom, att vid sex av de försäljningar, som Kungl. Maj:t föreslagit innevarande års riksdag medgiva, förslaget innefattat tillämpning av återköpsrättsinstitutet. Då detta i flertalet av dessa fall skett utan att myndigheterna härom gjort hemställan och alltså på mitt eget förslag, torde härav framgå, att jag ägnat saken uppmärksamhet. Jag vill tillägga, att jag anser, att nämnda institut bör komma till användning i sådana fall, där detta med hänsyn till riksdagens nyss nämnda direktiv befinnes påkallat.

Vidare yttrade:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag ber att till herr jordbruksministern får framföra min tacksamhet för svaret på min interpellation.

Jag har i interpellationen påvisat ett enstaka fall, som förekommit i Skaraborgs län och som där väckt rätt stor uppmärksamhet och även varit föremål för tidningspressens uppmärksamhet. Herr statsrådet har nu meddelat i sitt svar att han icke kunnat ägna sig åt det enstaka fallet eller kunnat höra myndigheterna och enligt mitt sätt att se saken har ju icke heller detta behövts. Jag har fått brev från vederbörande domänintendent, som medgiver att det har förfarits så, som jag gjort gällande i interpellationen.

Då en jordbruksegnahemslägenhet går till försäljning medelst hembud, med alltså ett lågt pris i förhållande till det pris, som skulle kanske betalas i öppna marknaden och lägenheten icke blir ett egnahem utan det köp, som kommer till stånd, bara är ett bulvanköp i syfte att huvudarrendatorn på den stora kronoegendomen skall av torparen såsom hembudstagare få köpa jordbruksegnahemslägenheten, är det ju klart, att det väcker uppmärksamhet. Om lägenheten hade kommit till försäljning under vanliga förhållanden, alltså icke genom hembud, hade andra, som velat spekulera på den, naturligtvis icke minst ansett sig ha blivit satta ur spelet. Genom detta förfarande har huvudarrendatorn otillbörligen fått köpa lägenheten för hembudspriset. Hela syftet med statens jordupplätelser till jordbruksegnahemslägenheter får härigenom icke

Svar å
interpellation.
(Forts.)

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

den betydelse och det ändamål, som staten gått in för genom att sälja av sin jord till dylika lägenheter.

Det är helt naturligt att sådana här förfaranden kanske icke förekommit i så värst många fall. Kronojordsakkunniga 1927 hade emellertid redan observerat, att det förekom missbruk med dessa försäljningar i vissa fall och att egna-hemslägenheterna hade kommit att användas för andra ändamål än vartill de varit upplåttna. Jag har i min interpellation pekat på ett enstaka fall. Jag anser för min del, att det är alldeles tillräckligt, om det i ett enstaka fall misslyckats med statens jordupplåtelse för att man skall försöka påkalla vederbörande statsråds uppmärksamhet på saken. Det får under inga förhållanden, anser jag, tillgå så att själva syftemålet med jordupplåtelsen förfelas. Enligt mitt sätt att se finnes det ingen anledning, att staten säljer jordbruksegnahemslägenheter, som icke komma i rätta händer och till sin rätta användning. För den mannen, som fick hembudet, fordrades det endast hela 395 kronor för att han själv skulle kunnat behålla lägenheten, ty resten av köpeskillingen hade han kunnat få i egnahemslån och då tycker man, att det är litet tråkigt att det skall gå så, som det gjorde i detta fall, nämligen att hembudstagaren, som kunnat räkna med ett så billigt pris, låter förleda sig, och det hade han naturligtvis gjort, att gå arrendatorns ärenden och ta ett hembud, som han icke själv ämnar begagna sig av för att i stället låta husbonden få det. Skulle dylika förfaranden komma till användning i större utsträckning, kan det i en hel del fall bli så, att huvudarrendatorn kommer att köpa in torpställen, som skiftats ifrån för att bli jordbruksegnahemslägenheter, och då går hela syftet med dessa lägenheter, nämligen att få dem till försörjningsenheter, i en hel del fall förlorat, och härigenom bli lägenheterna icke annat än torpställen i fortsättningen också, men i stället för att vara i statens ägo komma de att ligga i huvudarrendatorns ägo. Jag har påkallat uppmärksamhet rörande detta förhållande för att få den lag, som blev ändrad 1929 i sammanhang med behandlingen av en del jordbruksärenden och varigenom återköpsrätt blev möjlig för all statens jord, tillämpad, där så kan ske. Det är här bara fråga om att använda återköpsrätten, och herr statsrådet har välvilligt nog utlovat att så skall komma att ske och härför är jag mycket tacksam.

Herr statsrådet påvisar också sex försäljningar, där myndigheterna icke ens föreslagit återköpsrätt vid försäljningarna, men där herr statsrådet själv gått in därför. Men då vill jag säga, att det har gällt försäljningar, som kommit inför riksdagen, och det kan ju hända, att det varit vissa omständigheter här i riksdagen, som påkallat herr statsrådets uppmärksamhet, så att han funnit sig föranlåten att förbehålla återköpsrätt i dessa fall. Men herr statsrådet har icke talat om, huruvida de försäljningar, som skett efter beslut av Kungl. Maj:t, och de äro ju de flesta — de komma icke inför riksdagen — skett med återköpsrätt. Jag tror, att det stora flertalet av alla försäljningar ha skett utan återköpsrätt och jag kan ju förstå det, därför att domänintendenterna tyckas i allmänhet icke ha något intresse för just denna form av försäljning, ty de yrka i regel på försäljning utan återköpsrätt. Jag tror att domänstyrelsen i allmänhet varit inställd på att sälja utan återköpsrätt, och det har väl därför blivit kutym även för Kungl. Maj:t att i regel sälja utan återköpsrätt. I det särskilda fall, jag pekat på, hade ju den förekomna manipulationen kunnat förhindras, därest återköpsrätt varit föreskriven. Nu har det emellertid icke gått. Jag var uppe i domänstyrelsen och försökte förhindra, när jag fick reda på hur det i verkligheten låg till, att köpet gick i verkställighet. Den tillförordnade byråchefen uppe i domänbyrån var välvillig nog att i anledning av mitt samtal med honom sätta sig i förbindelse med länsstyrelsen i Skaraborgs län för att undersöka möjligheterna att förhindra köpet. Det gick icke, ty man hade redan avsevärd tid före den 14 mars, när tillträdet skulle ske, utlämnat köpebrevet. På den

grunden gick det icke att få någon förändring till stånd, utan köpet gick i verkställighet. Den, som fick hembudet och köpte av staten, hade redan före nämnda dag, då han själv skulle tillträda, sålt lägenheten till huvudarrendatorn.

Det vore efter mitt sätt att se mycket beklagligt, om ett sådant förhållande skulle få fortsätta. Jag har därför ansett mig böra påtala saken, till den verkan det hava kan. Jag ser av ett ärende, som jordbruksutskottet förehaft vid denna riksdag, behandlat i utskottets memorial nr 44, att vattenfallsstyrelsen icke drager sig för att till och med sälja en del tomter med återköpsrätt nere i Trollhättan. Jag tycker därför, att det skulle kunna förväntas, inte bara att man, som statsrådet sade, skall strikt följa de av riksdagen år 1929 vid behandlingen av jordfrågan beslutade direktiven, utan också, då det väl är en tolkningsfråga, hur man behandlar dessa saker, att man skall taga vara på de möjligheter som finnas och i samtliga fall för jordbruksegnahemslägenheter tillämpa återköpsrätt. Sedan jag hört statsrådets svar, hoppas jag, att det icke skall vara något hinder i vägen för att denna återköpsrätt vid sådana försäljningar alltid kommer att tillämpas. Eljest vore det synnerligen beklagligt. Man kan få starka tvivel angående lämpligheten av att staten överhuvud säljer, om det kan uppstå sådana tråkiga fall som det av mig åberopade. Jag får emellertid uttala, att den välvilja, som statsrådet inlagt i svaret, kan inge förhoppningar om att användandet av återköpsrätten kommer att utsträckas så långt som det överhuvud taget är möjligt, i varje fall att det skall komma till generell användning, när det är fråga om försäljning av jordbruksegnahemslägenheter.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Interpellanten uttalade den förhoppningen, att framdeles såsom allmän regel skulle tillämpas förfarandet med återköpsrätt. Så långt tror jag nog ändå inte, att interpellanten får tolka mitt, som han sade, välvilliga svar. Man är ju bunden av författningen i det hänseendet, och där säges det, att »där omständigheterna därtill föranleda», må Kungl. Maj:t förordna om försäljning med återköpsrätt. Det säges vidare, att »såsom sådan omständighet bör företrädesvis anses, att det vidtagits mera väsentlig jämkning i saluvärdet under det pris, som i orten är gängse, så ock att egnahemslägenhet är obebyggd». Det kan naturligtvis hända även i andra fall. Men ser man även på riksdagens uttalande, då denna författning godkändes, så får man nog ändå utgå ifrån, att det var riksdagens mening, att försäljning med återköpsrätt skulle förekomma endast i vissa undantagsfall, endast i sådana fall, där det påkallas av särskilda omständigheter.

Jag vill begagna tillfället att rätta ett litet misstag, som jag tror att interpellanten gjorde sig skyldig till. Det lät nämligen på interpellanten, som om han trodde, att där hembud sker, alltså erbjudande göres till innehavaren eller arrendatorn att förvärva lägenheten, då också alltid sker en reducering av salupriset. Så är inte förhållandet. Angående priset säges det i författningen, att »till grund för saluvärdet bör ligga i orten gängse skäligt pris». Vidare finnas bestämmelser om hembud, då arrendatorn suttit på stället minst tio år. Men det kan lämnas hembud även i andra fall. Det förekommer emellanåt, att man, om arrendatorn skött stället väl och är väl kvalificerad, lämnar honom hembud, även om han suttit på stället kortare tid än tio år. Men detta innebär icke, att han nödvändigtvis skall få köpa stället till lägre pris än saluvärdet. Sedan kan det förekomma fall, då det kan finnas särskilt fog för att en jämkning i priset sker. Det kan vara så, att arrendatorn gärna vill köpa och att man har anledning tro att han skall sköta stället väl men att svårigheter föreligga för honom att komma ut med det pris, som anses skäligt. Då kan det förekomma, att man sätter ned priset under det gängse. Och

Svar å interpellation. i sådana fall anser jag det lämpligt att använda försäljning med återköpsrätt. Ty eljest kan köparen frestas att efter köpet sälja stället på nytt till någon, som är villig att betala mera. Och det är ju inte meningen.
(*Forta.*)

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har sett uppskattningsinstrumenten, och domänintendenten har givit intyg på hur länge den mannen, som fått hembudet, suttit på stället. Jag kan icke komma ifrån, att det förhållandet är en viss utgångspunkt för medgivandet av billigt pris. Jag tror verkligen inte, att man säljer en jordbruksegnahemslägenhet på 20 tunnland jord jämte hus för 3,950 kronor, om man inte därvid just tager hänsyn till att mannen suttit där ett längre antal år. Jag tror, att det tillgår på det sättet i allmänhet och att det längre innehavandet av lägenheten alltså föranleder billigare pris för innehavaren än som förekommer vid försäljning i den öppna marknaden.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten;

nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statsbana Malung—Vansbro m. m.; och

nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö;

från bevillningsutskottet, nr 329, i anledning av väckta motioner om höjning av skatten å bensin och motorsprit;

från bankoutskottet:

nr 331, i anledning av väckt motion om understöd åt f. d. lädbrevbäraren och posttransportören V. Johansson;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverksproposition under elfte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till allmänna indragningsstaten;

från andra lagutskottet, nr 323, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar och kompletteringar i den s. k. norrlandslagstiftningen; samt

från jordbruksutskottet:

nr 294, i anledning av väckta motioner angående revision av jaktlagstiftningen;

- nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående älgjaktens ordnande m. m. jämte en i ämnet väckt motion;
- nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den högre lantbruksundervisningens ordnande m. m. jämte en i ämnet väckt motion;
- nr 297, i anledning av väckt motion om avskrivning av vissa statens fordringar hos Kilaåns regleringsföretag;
- nr 298, i anledning av väckt motion om anvisande av vissa belopp till Sotbäckens regleringsföretag;
- nr 299, i anledning av väckt motion om anvisande av vissa belopp till Storängsbäckens vattenavledningsföretag;
- nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Hjärtåns regleringsföretag i Jönköpings län;
- nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, gjorda framställning om anslag till tryckningskostnader;
- nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till lindring av fraktkostnader för kalk m. m. jämte två i ämnet väckta motioner;
- nr 318, i anledning av väckta motioner om befrielse från eller nedsättning i arrendeavgifter för vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomarker i de sex nordligaste länen;
- nr 319, i anledning av väckta motioner angående framställning till Kungl. Maj:t om igångsättande av skogsvårdsarbeten å kronans skogar;
- nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1931/1932 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad rör jordbruksärenden;
- nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte en i ämnet väckt motion, allt i vad rör jordbruksärenden; och
- nr 322, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.42 e. m.

In fidem
Per Cronvall.